

Merlet

Butlletí informatiu del Museu de Terrassa

3er quadrimestre de 2008 - Núm. 33

33

Editorial

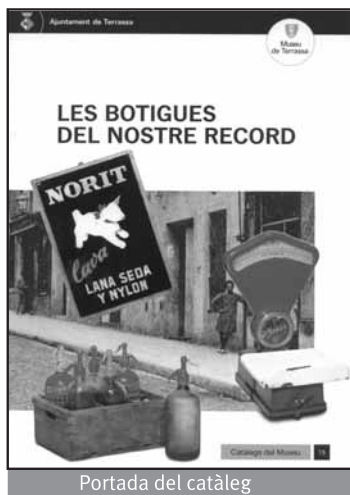
Tot i que als museus se'ls coneix, tradicionalment, per les seves col·leccions, cada vegada n'hi ha més que ofereixen un ampli ventall d'activitats i accions que van més enllà de l'exposició.

La programació d'actes com concerts, accions teatralitzades, visites nocturnes, tallers, cursets...és freqüent en els àmbits museístics. Les vacances d'estiu són sempre una bona oportunitat per acostar-se i conèixer les noves propostes dels museus i de les institucions culturals. De ben segur que, aquest estiu, molts de nosaltres hem participat en alguna activitat d'algun museu. Sense anar massa lluny, aquest mes de setembre s'ha tancat un cicle de concerts que tenia com a escenari diversos edificis històrics que formen part del patrimoni immoble terrassenc. Així, s'ha volgut vincular els concerts a l'època a la qual pertanyen aquests edificis. A partir de la música, el públic assistent ha pogut apropar-se al Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere, al Castell Cartoixa de Vallparadís, al claustre del convent de Sant Francesc, a la Casa Alegre de Sagrera i a l'ermita de Sant Cristòfor de Ca n'Anglada. Pel Museu de Terrassa, qui gestiona part dels edificis abans esmentats, ha suposat una oportunitat més per obrir les seves portes a les comunitats a les que està inserit.

La celebració de centenaris, efemèrides i celebracions com el Dia Internacional dels Museus, les Jornades Europees del patrimoni a Catalunya, entre d'altres, constitueix un bon punt de partida per programar activitats diverses. Enguany, amb la commemoració del Bicentenari de la Guerra del Francès, molts museus i centres d'estudis històrics i culturals han inclòs, a les seves agendes, des de visites a escenaris que van ser testimonis de la Guerra del Francès, fins a cicles de conferències. El Museu de Terrassa s'ha sumat a la celebració, i va programar una visita, centrada en la figura de Joaquim de Sagrera, a la Casa Alegre de Sagrera que va acabar amb un concert. A finals de setembre hi ha previst d'oferir una visita teatralitzada, també a la Casa Alegre, que aproparà als visitants a la figura de Joaquim de Sagrera, destacat sometent.

Enguany se celebra el centenari de molts edificis històrics a la ciutat de Terrassa, el MNACTEC, el Mercat de la Independència, entre d'altres. Sembla ser que hi ha previst d'oferir, des de diferents agents culturals, tot un programa per celebrar-ho. Nosaltres, des d'aquest espai, també celebrem totes les iniciatives i accions que d'una manera o altra ajuden a conèixer i a estimar el patrimoni.

L'EXPOSICIÓ

Portada del catàleg

Amb l'exposició temporal "Les botigues del nostre record", el Museu mostra una part poc coneguda del seu fons: la col·lecció d'etnografia i, en concret, els objectes vinculats a les botigues de Terrassa.

L'exposició s'estructura en dues parts. La primera part és introductòria i, a partir de textos i d'imatges, es parla dels orígens del comerç a Terrassa (el Mercat i la Fira), de les primeres botigues i dels comerços històrics d'avui. A la segona part, a través de la recreació de diverses botigues i de l'exhibició d'objectes del fons del Museu, es mostren alguns comerços emblemàtics de la ciutat.

Complementant l'exposició hi ha el catàleg número 15 del Museu.

SERVEI EDUCATIU

Com cada any, el Museu té previst presentar la *Guia d'Activitats Didàctiques* del curs 2008-2009 a principis del mes de setembre. La Guia inclou els recursos didàctics que s'ofereixen a les escoles, però també a tothom qui estigui interessat a conèixer el Museu i el patrimoni de la ciutat.

Enguany, el programa didàctic del Museu presenta noves propostes:

- *Va de retrats!*, taller orientat als alumnes d'educació infantil i d'educació primària. El taller introdueix el concepte de línia, forma i

color, i la tècnica artística del retrat, a partir de l'observació directa i de la realització d'un retrat.

- *La Guerra Civil a Terrassa*, visita orientada a l'educació secundària i a la secundària postobligatòria. L'activitat es desenvolupa per diferents espais de la ciutat que van tenir un paper destacat durant la Guerra Civil.

- *De la plaça Major a la plaça Vella i de la botiga a la franquícia*, activitat orientada a l'educació primària que se centra en l'exposició temporal "Les botigues del nostre record". A partir d'aquesta proposta vol introduir com eren les botigues d'abans, què venien, perquè hi ha un carrer del Peix, i moltes altres coses.

Realització d'un taller al Museu

LES COL·LECCIONS

Últims ingressos del museu de Terrassa:

Donacions:

- Àngel i Cèlia Carles Soriguera han fet donació al Museu de Terrassa, entre altres coses, d'una selecció d'obres del pintor Josep Carles i Banqué (1885-1977), de l'escultor Ramon Carles i Soriguera (1913-1939) i del pintor Àngel Carles i Soriguera (1915). Aquesta nissaga d'artistes tenia una empresa de pintura decorativa de la qual també ens han arribat material.

La donació està formada per:

- 56 plantilles d'estergir.
- 1 rètol del pintor J. Carles.
- 1 escultura, 2 motlures, 2 relleus i 4 dibuixos de l'escultor Ramon Carles.
- 1 diploma de l'Escola Municipal d'Art, menció en escultura, de Ramon Carles.
- 41 dibuixos al carbó, 3 dibuixos acolorits, 2 dibuixos a la ploma i 26 pintures d'Àngel Carles.
- 18 pintures i 6 dibuixos de Josep Carles.
- 1 diploma de l'Escola Municipal d'Art, menció en pintura, de Josep Carles.
- 1 diploma del Gremi de Pintors dedicat a Josep Carles.

Préstecs del Museu de Terrassa:

- Per a l'exposició sobre llibres d'esperanto celebrada dins el marc de la Fira Modernista a la sala d'exposicions de la Casa Jacint Bosch durant els dies 10 i 11 de maig de 2008, el Museu de Terrassa ha cedit, en préstec temporal, 7 objectes: un segell amb mànec d'ivori, una capsa de rapè, un moneder, unes ulleres amb estoig, un barret fort i un rellotge de butxaca.
- Per a l'exposició “Martínez Lozano, entre Terrassa i Llançà”, organitzada pel Museu de l'Aquarel·la de Llançà i exhibida entre els dies 7 i el 30 de juny de 2008, el Museu de Terrassa cedeix, en préstec temporal, 21 obres de l'artista: 8 dibuixos, 9 aquarel·les i 5 olis sobre tela.

Inauguració de l'exposició “Martínez Lozano, entre Terrassa i Llançà”

- Per a l'exposició “El món des d'una rajola”, organitzada per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i exhibida al Palau Maricel de Sitges del 12 de juliol al 28 de setembre de 2008, el Museu de Terrassa cedeix, en préstec temporal, una gerra de farmàcia.

LES NOTÍCIES DEL MUSEU

Amb motiu de les Jornades Europees del Patrimoni a Catalunya i en el marc de la celebració del Bicentenari de la Guerra del Francès, el Museu ha programat una visita teatralitzada a la Casa Alegre de Sagrera quan era Casa Sagrera, s. XIX. La visita permetrà apropar-se a la figura de Joaquim de Sagrera, destacat sometent. Està programada per al dissabte 27 de setembre, a les 12 h.

Pintures murals de Joaquim Vancells
en record de Joaquim de Sagrera

Durant el període de les vacances escolars de Nadal, el Museu de Terrassa té previst programar *Per Nadal, un regal del Museu*, tallers per a nens i nenes de 5 a 12 anys. Us en mantindrem informats.

Història, patrimoni i projecte de ciutat

Després d'anys de difusió d'eslògans municipals amb l'objectiu de crear una imatge pública de Terrassa com a lloc d'acolliment i integració de la diversitat cultural, social i econòmica, sorprèn que encara hi ha la nul·la capacitat o voluntat del discurs històric oficial per integrar tot allò divers i variat que presenta el passat de la nostra ciutat i el seu àmbit d'influència. Per poc que investiguem en la història de Terrassa hi descobrirem la riquesa acumulada per la successió en el temps de diferents societats i, dins d'aquestes, les diverses alternatives d'organització; unes, que no van arribar a consolidar-se, i altres, que van tenir continuïtat en el temps. Per quins motius la història oficial privilegia alguns elements del passat i n'ignora d'altres?

Un equilibri subtil de les forces socials i polítiques de cada moment històric determina quins són els aspectes del passat que són dignes de ser recordats, estudiats i valorats i aquells que s'han de marginar per ser insubstancials. Paral·lelament, es produeix la gènesi del "patrimoni històric" de la comunitat humana en qüestió. O sigui, aquells elements -idees, institucions o restes materials- del passat que es consideren imprescindibles per crear un fil explicatiu que, des dels temps remots, fa entenedor el present tal com ha estat definit des del poder polític, econòmic o intel·lectual. Totes les fases de cristallització de poder han creat la seva història oficial. També la Terrassa d'inici del segle XXI en té la seva.

Quins aspectes del passat es van prioritzar en la gènesi del patrimoni històric terrassenc des de final del segle XIX? Podem dividir la resposta en tres grans moments històrics: la renaixença

i els orígens del catalanisme, el franquisme i el darrer període dels ajuntaments democràtics. En totes les fases s'ha mantingut una constant perfectament integrada en el discurs polític del passat: el monumentalisme. Podem entendre el monumentalisme com aquella tradició que limita el patrimoni històric a les restes materials del passat, quan més grans i valuoses millor. Des d'aquest punt de vista, les esglésies de Sant Pere han tingut un alt valor patrimonial en totes les èpoques. Actualment, els edificis modernistes i industrials són l'eix del patrimoni terrassenc més valorat. L'objecte artístic només pot tenir valor per ell mateix quan es tracta d'una gran obra d'art, però sempre en relació amb la societat que l'ha creada. Reconeix la història oficial de Terrassa els homes i les dones que, com a societats, van crear Sant Pere i el Modernisme?

Durant la Renaixença, els plantejaments polítics del primer catalanisme enfrontaven un estat tradicional, aristocràtic i centralista amb uns grups que volien esdevenir-ne autònoms, alhora que moderns i burgesos. Els grans historiadors terrassencs del moment (Josep Soler i Palet i Josep Ventalló i Vintó) van planejar una història de la vila medieval de la Terrassa naixent com un nucli de llibertats en contraposició a un entorn senyorial i reial. D'aquí un dels principals temes d'estudi dels dos historiadors: els privilegis de la vila de Terrassa, entesos com la garantia de la llibertat de la vila menestral enfront de l'estat absolutista. És prou conegut que durant el franquisme, l'església catòlica i determinades visions del cristianisme van conformar un important eix interpretatiu de la història. No ha de sorprendre que durant aquest període es doni primacia a moments de la història de Terrassa que demostraven el poder

de l'església (commemoració del XV centenari del Bisbat d'Ègara) o la lluita dels cristians autòctons contra els seus enemics en el marc de la “Reconquesta local” (vegeu, per exemple, les pàgines que Salvador Cardús dedica a la defensa del *terrarium castellum* de l'atac dels sarraïns). El sindicalisme vertical franquista queda també reflectit en l'ordenat sistema gremial que apareix en els treballs de Francisco Torrella Niubó, molts divulgats gràcies a les institucions industrials del moment. Les prioritats polítiques i ideològiques de cada època -abans i ara- marquen la producció historiogràfica i allò que és o no és patrimoni històric.

Actualment, a Terrassa està funcionant una altra forma d'ús polític democràtic del passat que té per objectiu més evident convertir la ciutat en un reclam turístic. Dos elements s'han erigit -també amb ajuts institucionals poderosos- en referències quasi úniques del nostre passat: les esglésies de Sant Pere i la fàbrica i el seu corol·lari, l'arquitectura modernista. L'interès per les esglésies entronca amb la més pura tradició monumentalista abans esmentada. S'han invertit molts recursos per salvar la part material d'aquell patrimoni, però només interessa l'època en què Sant Pere era una seu episcopal important i les construccions romàniques eren més valuoses o més impressionants. Per què no s'ha destinat res a investigar més enllà d'aquestes restes materials? Ens sorprenem de la magnificència de l'antic bisbat d'Ègara, i som incapaços de veure que la societat pagesa que va generar els recursos per construir aquells edificis era la mateixa que descobreixen les excavadores del quart cinturó en forma d'assentaments pagesos de durada mil·lenària. Assentaments que,

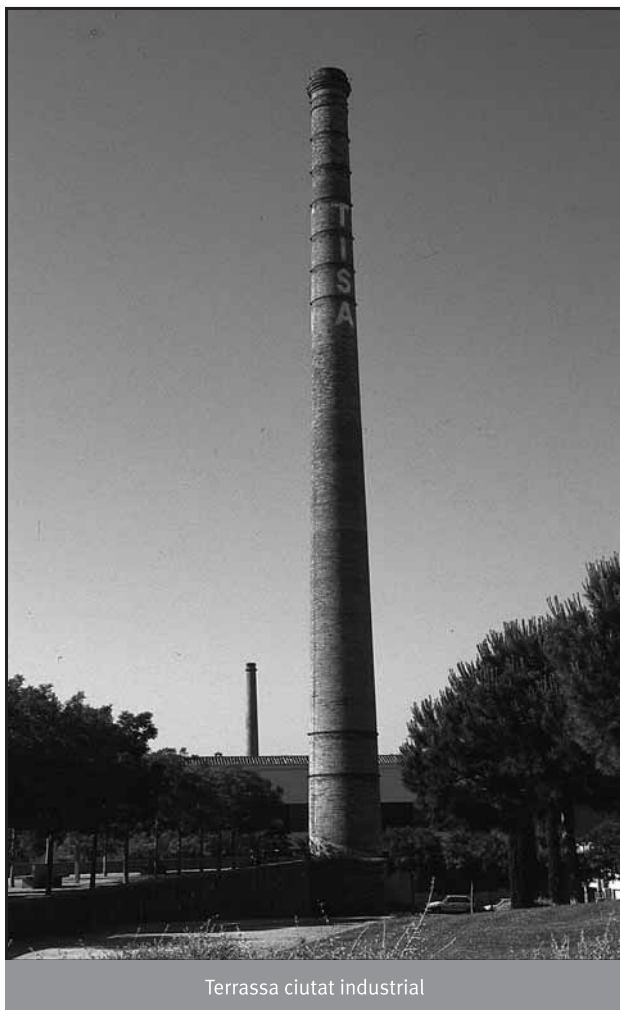
després d'excavacions de tràmit, ràpidament es tornen a tapar, no fos cas que aturessin el progrés uns quants dies. L'enfocament monumentalista també oblida què va ser la parròquia rural de Sant Pere més enllà de les seves esglésies: una complexa comunitat pagesa formada per masies i petits pobles de carrer o sagrera, capaç de practicar una agricultura molt dinàmica, perfectament sostenible a llarg termini.

El patrimoni històric que fa nosa al progrés

La Terrassa industrial / modernista juga avui un paper central en el projecte turístic i patrimonial abans esmentat. De la complexitat social, tècnica i política que va significar el procés d'industrialització se n'han aïllat alguns elements puntuals i es presenten de forma inconnexa: xemeneies, trossos de naus de vapors, magatzems i mansions modernistes serveixen per “decorar” la ciutat. Es tracta d'un patrimoni que, com tots els que són el resultat d'esporgar l'arbre de la història en favor d'una determinada orientació, permet una fàcil orientació i conceptualització del passat. Com diu Salvador Cardús quan parla de les xemeneies: “Què voleu! Reuneixen totes les condicions que exigeix un bon emblema: forma

simple, visibilitat clara, abundància generosa, simbolisme fàcil i economització de l'espai”.

Terrassa ciutat industrial

El passat històric de Terrassa -fins i tot en la mateixa industrialització- va generar un altre patrimoni que queda ignorat en la història oficial. El patrimoni, material i immaterial, dels sectors populars. El de les múltiples activitats econòmiques en qualsevol dels tres sectors productius que, amb els esquemes actuals, som incapaços d'encabir en l'estratègia de quatre parets d'una nau i una xemeneia. I, evidentment, el patrimoni del món rural de la comarca, que massa sovint es presenta deslligat de la ciutat

industrial. Ben segur que investigant una mica ens sorprendria el nombre d'obrers industrials que durant el segle XIX compaginaven el treball en la fàbrica amb el conreu d'una vinya. Tant com la tenacitat amb què els immigrants de més edat van intentar reproduir els seus orígens pagesos en els horts de l'extraradi terrassenc.

El patrimoni que la història oficial considera de tercer ordre ens ensenya coses diferents. L'oficial amaga un discurs molt clar: el de l'èxit del creixement d'una ciutat industrial. Si en el passat ens ha anat tan bé, no hem de fer res més que seguir el mateix camí en el futur i tindrem l'èxit assegurat. Però la realitat és tossuda, i cada cop ens demostra de forma més clara que aquest model de creixement és inviable, atès el consum de recursos i la contaminació que implica. L'altre patrimoni, i molt especialment el rural, és de comprensió més subtil, però ensenya sobre unes societats que van mantenir fins fa poc temps un model de funcionament més sostenible, perquè aprofitaven al màxim i de forma eficient els convertidors vegetals i tancaven els fluxos d'energia i els recursos que les grans ciutats es limiten a importar i exportar del seu entorn.

Entrat el segle XXI, val la pena incorporar aquesta història petita al nostre patrimoni històric. No per copiar-la, cosa impossible, sinó per tenir-la com a element a valorar a l'hora de proposar el futur que volem. Encara que, de moment, no serveixi gaire de reclam turístic.

Pere Roca i Fabregat
Historiador

A TERRASSA

Amics de les Arts i Joventuts Musicals (c. del Teatre, 2, telèfon 937 859 231, www.amics.terrassa.net)

- Presentació de l'espai web: www.bartramuria.cat. El dimecres 6 de novembre.

Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (c. Pantà, 20, telèfon 937 33 14 96, www.terrassa.cat/aht)

- Exposició de documentació de l'arxiu personal d'Agustí Bartra. A partir de l'octubre.

Casa Soler i Palet (c. Font Vella, 28, telèfon 937 832 711, www.terrassa.cat/cultura)

- Commemoració dels 150 anys de la Societat Coral Joventut Terrassenca. Exposició de TAR. Fins al 29 de setembre.

Centre de Documentació i Museu Tèxtil (CDMT) (c. de Salmerón, 25, telèfon 937 315 202, www.cdmt.es)

- Exposició "Xavier Gosé (1876-1915). De la Barcelona dels Quatre Gats al París elegant", fins al 28 de setembre de 2008.

Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (rambla d'Ègara, 270, telèfon 937 36 89 66, www.mnactec.cat)

- Exposició "Treball, treballadors i treballadores a la fàbrica". A partir del novembre de 2008 i fins al març de 2009.

Sala Muncunill (pl. Didó, 3, telèfon 937 83 27 11, www.terrassa.cat/artsvisuals)

A l'Espai 2 de la Sala Muncunill:

- Festival de curtmetratges Baumann, del 15 al 28 de setembre.

ALTRES

- "Duchamp, Man Ray, Picabia" exposició del Museu Nacional d'Art de Catalunya i la Tate Modern. Al MNAC fins al 21 de setembre.

- Exposició "Llaunes de farmàcia", fins al 28 de setembre al Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu.

- Jornada sobre noves lectures de la Guerra Napoleònica, el 17 i 18 d'octubre, al Museu Arxiu Municipal de Vilassar de Dalt.

- "Alphonse Mucha (1860-1939). Seducció, modernitat i utopia". A CaixaForum fins al 18 de gener.

EN LÍNIA

www.barcelonabombardejada.cat
Web que recull informació sobre els bombardeigs a Catalunya durant la Guerra Civil, relats dels records de supervivents i informació sobre els refugis, entre d'altres continguts.

Sant Antoni de Pàdua

FITXA TÈCNICA

Autor: Francesc Torras

Armengol

Data: 1864

Tècnica: oli sobre tela

Mides: 250 x 181,5 cm

Número de registre: MdT 39

Ubicació: Dipòsits del Museu de Terrassa

El Museu de Terrassa conserva un total de 24 obres del pintor, escultor i gravador Francesc Torras Armengol (Terrassa 1832-Madrid 1878). Es tracta, en la seva majoria, de retrats de la burgesia local, però també hi ha pintura religiosa i gravats de temàtica mitològica.

Francesc Torras Armengol es va formar a l'escola oficial de Belles Arts de Barcelona, alhora que treballava com a ajudant de tallista. L'any 1855 va marxar cap a París, on amplià estudis a l'École Imperiale et Spéciale des Beaux-Arts. L'any 1858 torna a Barcelona i guanya, amb el relleu *La conquesta de Mallorca per Jaume I* (conservat a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi), una pensió de la Diputació de Barcelona per ampliar estudis a l'Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid. L'any 1861, el seu darrer any com a alumne, fou nomenat professor. Va desenvolupar la seva feina com a docent en paral·lel a la seva activitat artística. Torras Armengol està considerat com un dels millors especialistes en retrat de la generació de pintors realistes de l'art català del segle XIX. També destaca per una

gran qualitat artística, la seva producció d'aiguaforts. Les seves composicions pictòriques són elegants i sòbries, i segons alguns especialistes, els seus detalls recorden la pintura *pompier* francesa o anglesa.

L'obra que ens ocupa es titula Sant Antoni de Pàdua, i és plenament representativa de la producció de temàtica religiosa de Torras Armengol. Es tracta d'una composició sòbria que mostra un academicisme sòlid, típic del seu temps.

En primer terme, se'ns mostra a St. Antoni de Pàdua agenollat i amb els atributs que li són propis: el Jesuset al braç, un lliri blanc, que és símbol de puresa, i el llibre dels Evangelis fent referència a la seva tasca de predicació. En aquest cas, el lliri i el llibre estan representats als seus peus. El sant, apareix envoltat de caps alats i d'àngels damunt d'un núvol.

A la part inferior de l'obra, apareixen dues representacions de caràcter històric: l'assalt de les tropes franceses a la Casa Vella de l'Obac i el retrobament de Rita Barata i del seu fill Joan Ubach (dona i fill de Jaume Ubach Marquet, hereu de la masia de l'Obac) després de fugir i amagar-se dels francesos.

A St. Antoni se l'invoca, generalment, perquè ajuda a trobar les coses perdudes. Sembla que St. Antoni, a més, era el patró de la masia de l'Obac. En aquest cas, i com a mostra d'agraïment, la invocació al sant pot tenir relació amb el retrobament entre mare i fill després de passar un temps amagats i perduts un de l'altra a causa de la presència de tropes franceses a l'Obac que, entre altres destrosses, van cremar la capella de la masia el 1811.

La pintura es trobava originalment a l'oratori de la casa Ubach, al carrer de Garcia Humet, núm. 19, de Terrassa. D'aquesta casa, construïda el 1857 i enderrocada als anys vuitanta, el Museu conserva alguns dels paviments originals i alguns finestrals de pedra. L'obra va ser llegada per Montserrat Ubach Morgades al Museu de Terrassa l'any 1968.

Montserrat Trias Guillén

Castell Cartoixa de Vallparadís

c. de Salmerón, s/n
08222 Terrassa
Tel. 93 785 71 44
Horaris: de dimarts a dissabte
de 10 a 13.30 h i de 16 a 19 h
Diumenges d'11 a 14 h
Dilluns i festius tancat

Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere

Plaça del Rector Homs, s/n
08222 Terrassa Tel. 93 783 37 02
Horaris: de dimarts a dissabte
de 10 a 13.30 h i de 16 a 19 h
Diumenges d'11 a 14 h
Dilluns i festius tancat

Casa Alegre de Sagrera

c. de la Font Vella
08221 Terrassa
Tel. 93 731 66 46
Horaris: de dimarts a dissabte
de 10 a 13 h i de 16 a 20 h
Diumenges d'11 a 14 h
Dilluns i festius tancat

Centre d'Interpretació de la Vila Medieval de Terrassa

Plaça de la Torre del Castell Palau, s/n
08221 Terrassa
Horaris: cal reserva prèvia

Claustre del convent de Sant Francesc d'Assís

Plaça del Doctor Robert, 1
08221 Terrassa
Horaris: de dilluns a divendres
de 10 a 13.30 h i de 17 a 19 h

Edició: Ajuntament de Terrassa. IMCET.

Museu de Terrassa

Coordinació: Museu de Terrassa

Imatges: Museu de Terrassa, Joan Piera (ATICS),
Teresa Llordés

Disseny gràfic i impressió: Grup Digital

Dip. Leg: B-26.574/2000

Tiratge: 1.100 exemplars

Ajuntament de Terrassa

Cultura

Museu de Terrassa

Direcció i Serveis:

c. dels Gavatxons, 9

08221 Terrassa

Tel. 93 789 27 55 / 93 739 70 72

Fax 93 736 80 68

museudeterrassa@terrassa.cat

 terrassa
capital